

A Portfolio leírása

Zenegépek és Hangszer-művek

Az általam készített “Zenegépek” kinetikus, önműködő szerkezetek, melyek mindegyike kezdetben 1-1 meghatározott dallam lejátszására rendeltetett. Ugyanakkor a dallamok bizonyos határok között átprogramozhatóak, ezáltal kvázi-hangszernek is tekinthetők. Így e különleges művekre a következő fogalom kísérletek adódhatnak: hangszer - művek, kinetikus zenélő szerkezetek, hangszer - szobrok, automaták, audiovizuális és interaktív zenélő installációk... Ugyanakkor bizonyos értelemben találmányok is, mivel - eddigi kutatásaim alapján - tartalmaznak olyan egyedülálló technikai megoldásokat is melyek újításoknak tekinthetők. Továbbá e művek mint mestermunkák képezték alapját doktori kutatásomnak és szakdolgozatomnak is.

Ezek, az elmúlt 10 évben készített alkotásaim – többségükben kinetikus zenélő szerkezetek – különböző attribútumaik, műfaji, minőségbeli illetve működési jellemzőik alapján 3 különböző típusba sorolhatók. Ezek a művek, mint állomások ugyanakkor jelzik ezen időszak alatt megtett alkotói utam fejlődési ívét, valamint jelenlegi állapotát, irányát is.

Mint ahogyan egész eddigi munkásságomra általánosan jellemző volt egyfajta formai vagy mediális heterogenitás, úgy az általam az évek során alkotott zenegépekben is különböző lelki törekvések, alkotói szándékok nyilvánultak meg. Az első zenélő szerkezetekkel céltom elsősorban még az volt, hogy a zenei dimenziót a képzőművészeti játéktérbe hozva mintegy “életre keltsem” a műalkotásokat. (I. Zenegép) Az automaták között vannak olyanok, melyek elsősorban mély lelki indíttatásúak, és egy kódolt, személyes lelki inspiráció, tartalom vagy poézis az, amely felcsendül vagy felszöklik etűdjeikben, mágikus-szimbolikus világukban. (Ilyen például a “Per speculum in aenigmate..” vagy az idén elkészült “A Teremtett világ...” c. mű). A zenélő szerkezetek egy másik típusa viszont már félautomata, vagy teljesen interaktív jellegű mű, melyekben nincs, vagy kevésbé van jelen előre elmentett zenei vagy személyes “üzenet”, mivel azok önmagukat a “jelenlétben” állítják és teremtik, a hangszeres játék, és a saját, szabad alkotás és improvizáció élményét és örömét osztják meg a befogadóval. (Ide tartozik a “Musica Taverna” című mű, vagy a “Forrás” c. hangszer-mű, illetve a Harmonográf új, hangszerré kiegészített változata.). Megint más művekben (melyeket “hang-műszereknek” neveztem el) pedig zeneiség és vizualitás átjárhatóságát, átfordítási lehetőségeit kerestem és vizsgálom. (Ezeket összefoglaló néven “Rezgés-átalakítóknak” neveztem el. Ilyen például a Harmonográf vagy az Átalakított Zenegép). Ezeknél a hangszer-műveknél - melyek esetenként rendhagyó technikai leleményeket, újításokat is tartalmazó szerkezetüknél fogva akár kvázi-találmányoknak (vagy „filozófiai és fizikai játékoknak”) is felfoghatók - az alkotói folyamat mint kísérletezés és felfedezés, egyúttal játék és alkotás lehetősége, élménye került előtérbe.

Az első kategóriába tartoznak a teljesen automata „Zenegépek”, ilyen például az I. („Biciklikerekes”) Zenegép. A szerkezetben biciklikerekre vízszintesen és függőlegesen kifizített elektromos gitárhúrok helyezkednek el, ezeken játszanak a gitárpengetők (egy általam komponált polifon dallamot), melyeknek tengelyeit egy időzítő vezérlőn keresztül motor hajtja meg.

I. ('Biciklikerekes') Zenegép (vagy Melódiagép):

<https://www.youtube.com/watch?v=1Q-Nn0g5IPA>

A II. Zenegép (Per speculum...) egy valamivel még összetettebb és precíziósabb szerkezet, mely nem csak egy melodikát szólaltat meg (egy általam speciálisan átalakított hajszárító segítségével), és játszik le egy többszólamú dallamot, hanem egy tükör festményt is időről időre megmozgat. Ezekben a korai zenegépeimben közös vonás egy bizonyos jellegzetes poézis, és a rájuk komponált dallam, mint zenei, lelki információ, vagy üzenet determináltsága és az alapvetően önműködő jelleg.

II. Zenegép (Per speculum in aenigmate...)

<https://www.youtube.com/watch?v=gbwezaGdF3o>

A III. Zenegép, azaz Musica Taverna (vagy 'Buffetmuzik') c. zenélő szerkezet volt a következő a sorban, mely egy „vidámabb”, „bohémebb” szerkezet volt, mely lényegében már egy „félautomata”, interaktív hangszer, mely ezzel zenegépeim „második generációját”, illetve típusát képezi. Ide tartozik a „Forrás” c. mű is, melyben az I. Zenegéphez hasonlóan szintén gitár húrokat használtam.

III. Zenegép ('Musica Taverna')

<https://www.youtube.com/watch?v=zQigyrGKHL4>

Műveim harmadik csoportjába pedig olyan művek tartoznak, melyek a hang, mint rezgés és mint hullámjelenség fizikai természetét és vizualizációs lehetőségeit vizsgálják. Ezek a művek már jellemzően interaktívak, melyek zene és vizualitás átjárhatóságának lehetőségeit kutatják, és bizonyos új felhasználói, befogadói és művészeti élmények felfedezését és kitágítását tűzik ki célul. Ilyen volt a Harmonográf (Mikrokozmosz) c. művem is, mely a Ludwig Múzeum felkérésére készült a „Bartók#” c. Bartók Béla emlékkiállításra 2017-ben. Ebben egy három ingával működő kinetikus rajzasztalt, egy ún. Harmonográfot építettem meg, melynek segítségével (az ingák megfelelő frekvenciára történő „behangelásával”, azaz az ingákon a súlyok megfelelő pozícióba állításával) zenei harmonikus felhangok és hangközök frekvenciarajzait készíthetjük el, ezáltal megvalósul a hangok ill. felhangok

analóg „vizualizációja”. Ez a mű is interaktív volt, a látogatók szabadon rajzolhattak a szerkezettel, és így készített saját hangkép-rajzaikat is kiállítva maguk is a műhelymunka részeseivé, alkotókká válhattak.

IV. A Harmonográf és rajzai

<https://youtu.be/qyOKBukaGsw>

A Zenegépek vagy Melódiagépek sorozat V. darabja egy szintén biciklikerekekkel készült szerkezet, interaktív hangszer. Ez a mű szintén gitárhúrokat használ és skáláját egy keleti terápiás hangszer alapján határoztam meg és állítottam be. Ezáltal itt már nem egy előre megírt dallamról van szó, hanem egy szélséngöghöz hasonló játékról, mely a skála miatt a folyamatosság és véletlenszerűség által különleges érzetet kelt. Ez a mű is interaktív: beállítástól függően a hangszer a kerekeken található húrokon vagy önmagán játszik egy motor segítségével, vagy pedig a kerekek a buddhista imamalmokhoz hasonlóan a látogató által kézzel is forgathatók. (A mű legutóbb a ‘Határtalan Design’ (Design Without Borders) kiállításon volt látható a Kiscelli Múzeumban.)

V. Zenegép : Forrás

<https://youtu.be/acgMXIfoc9g>

Még 2020-ban elkészítettem egy, az eddigiektől bizonyos szempontból elkülönülő, egyedi Zenegépet is, mely így a sorozat VI. darabjává vált. Ez lett “A Teremtett világ...(eredeti alcímén: 'Ah, straziante, meravigliosa bellezza del Creato...', “A Teremtett világ szívszorító, csodálatos gyönyörűsége...””, 2020) Ez egy bizonyos szempontból eltérő, különös mű a többihez képest, mivel ez egyúttal egy Marionett - dioráma és Zenélő szerkezet is. Itt újra megírt zene szerepel, melynek egy része kis zenélő dobozra átranzponálva és ebben elmentve, annak hangján szólal meg. A zene másik részét 1-1 akkord -gesztus jelenti, melyet - bizonyos megfelelő kiállítási helyzetben - a jelenséget kísérő akkordeon - automaták játszanak. A művet egy erős lelki élmény ihlette.

VI. Zenegép: "A teremtett világ..."

(Marionett-automata, zenegép és dioráma)

Ezt követően figyelmem újra a hangrezgés vizualizációs lehetőségeinek vizsgálata felé irányult. Még 2019-ben elkészítettem első "Kimatika- installációm", melyben egy hangszóróra fémlemezt erősítettem, majd pedig ezt összekötöttem egy elektromos zongorával. Ebben az évben az Átlátszó Hang fesztivál alkalmából egy performansz – koncert keretében a zongorán játszottam, miközben a fémlemeze szórt (világító) homokkristályok kirajzolták a megfelelő hangfrekvenciákon alakuló, gyönyörű, szimmetrikus hullám - mintázatokat. Ez után következett az "Átalakított Zenegép" c. Munkám, mely tulajdonképpen I. Zenegépemnek egy szintézise: A korábbi automata Zenegépből ezáltal – egy erősítő és kimatika-hangszóróm segítségével – egy új hangszer alkottam, mely immár alkalmas nem csak zenészi improvizációs játéokra, hanem a hangrezgések vizuális megjelenítésére is.

Ezeket a műveket, mint rendszereket együttes néven egy fogalom-kísérlettel ún. „Rezgés-átalakítóknak” neveztem el. Ezekben a munkáimban művészeti szándékom egy bizonyos irányváltáson ment keresztül: célom olyan, a doktori értekezésemben meghatározott és előre megsejtett rendszerek megközelítése és megvalósítása lett, melyek, amellet, hogy új, többdimenziós művészeti utak, formák, gyakorlatok és élmények lehetőségeit teremthetik meg, olyan „átjárási”, „átalakítási” lehetőségeket képezhetnek zeneiség és vizualitás között, mely mint működő modell vagy rendszer akár valós tudományos alapú összeköttetést is teremthet a különböző művészeti és tudományos területek, nyelvek és gyakorlatok között. Ezenkívül, hiszek abban, hogy e művek vagy művek által teremtett élmények olyan betekintést, bepillantást nyújthatnak a teremtés titkaiba és világegyetemünk jelenségvilágának csodáiba, mely azon felül hogy gyönyörködtet, egyfajta ráébredés által revelációs élményt nyújthat, mely által mintegy léttanilag is jótékony hatással van emberre, és a tudatosság emelkedését is eredményezheti.

Erre tett tulajdonképpen elsőként kísérletet legutóbbi művem, az „Átalakított Kimatikus Zenegép” is, melyet, így utólag visszatekintve tulajdonképpen az ez után következő, legutóbbi művem egy kísérleti vázlatként, prototípusaként is tekinthető. Ezt követően ugyanis egy olyan új hangszer-mű megalkotása következett, mely ez utóbbinak egy tökéletesített, illetve továbbfejlesztett változata, vagyis már magában rejtette azokat lehetőségeket, melyeket megelőző műveim, a „Rezgés-átalakító” rendszerek még éppen csak felvetettek. Ez lett a Kristály Kórus (Kimatika) Hangszer - mű.

A Kristály Kórus (Kimatika) hangszer" egy üveg szerkezetű interaktív hangszer-mű, mely a levegőben tett kézmozdulattal, gesztusokkal és testmozgással szólaltatható meg. A hangszer a zenei játékkal egy időben egy kimatika installáción keresztül megjeleníti, vizualizálja a hanghullámokat is. Színpadi előadás, kiállítási helyzet esetén a kimatika installáció élő képe a hangszer üvegfelületére vetül. Ezáltal játék közben az előadó, és egyúttal az előadás nézői/hallgatói is egyszerre követhetik a látványt. A hangszer akár egy egyedi tánckoreográfiával is működethető, kortárs összművészeti

('többdimenziós') előadások hangszer és látvány elemeként is elképzelhető. (A hangszer eredeti alkotói koncepciója szerint kórus hangon szólal meg, de bármely más hangszer hangszínére is beállítható.)

A hangszer működéséről, a hangszerről mint jelenségről készült video itt megtekinthető:

<https://www.youtube.com/watch?v=ChsqZYNu1po>

Alkotói munkám tehát jelenleg ettől a műtől mint kiindulási ponttól folytatódik és a fentebb felvázolt a szellemi, lelki nyomvonalon halad tovább. Ennek további kifejtését és részletezését szakmai munkatervem leírása tartalmazza.